

Statistisch bewijs: alleen maar gedonder

Peter Elberse

journalist

‘There are lies, damned lies, and statistics.’ Met dit bekende adagium zijn de meningen van veel strafpleiters over statistisch bewijs samengevat. Voor zover men althans ervaring heeft met statistieken in de bewijsvoering in strafzaken. Advocaten zien dus weinig in door

voorbeeld is de zaak tegen de Britse advocaat Sally Clark, die in 1996 en 1997 twee zoontjes van enkele weken oud verloor. De Britse justitie vervolgde haar wegens tweevoudige moord. Clark zat, vooral op basis van statistisch bewijs, ruim drie jaar vast alvorens zij werd vrijgesproken.

De wereld van de statistiek is er een, in elk geval in een strafrechtelijke context, van glad ijs. Ook statistici

elk geval drie lessen uit de zaak-Lucia de B. te hebben geleerd. ‘Om te beginnen zijn statistici fundamenteel verdeeld over de door hen toe te passen methoden. Punt twee: er wordt onvoldoende aandacht besteed aan de juistheid van de gegevens die aan de berekeningen ten grondslag worden gelegd. En ten slotte hebben juristen onvoldoende verstand van statistiek en hebben statistici onvoldoende verstand van de strafrechtspleging. Dat alles heeft tot gevolg dat een enorme spraakverwarring ontstaat en aan één specifiek getal ten onrechte enorme betekenis wordt toegekend. Voor een juiste uitkomst van het strafproces kan dat funest zijn.’

Strafadvocate Benedicte Ficq deed in de zaak van de Leidse balpenmoord (in 1996 geëindigd in vrijspraak) enige ervaring op met statistisch bewijs. Zij constateert soortgelijke problemen als Franken. ‘Welk materiaal gebruik je en hoe gebruik je dat? Iedereen hanteert weer een andere vraagstelling, de uitkomsten zijn telkens verschillend. Er komt altijd alleen maar gedonder van.’

Dat ondergraaft de waarde van statistieken als bewijsmiddel in ernstige mate, vindt Ficq. ‘Je mag nooit iemand veroordelen op basis van dergelijk bewijs. Ook niet als het het laatste duwtje is, als het als steunbewijs wordt gehanteerd.’

Justitie voorspelde scenario's waarin deze bewijsvoering belangrijker wordt (zie het vorige nummer, p. 38).

De meest in het oog springende concrete strafzaak met statistisch bewijs is die tegen de Haagse verpleegster Lucia de B., veroordeeld tot levenslang wegens de moord op zeven ziekenhuispatiënten en drie pogingen daartoe. In 2003 sprak het gerechtshof in Amsterdam in een vergelijkbare zaak een crècheleidster uit Nieuw-Vennep vrij, waarbij de kansberekeningen in de bewijsconstructie van tafel werden geveegd.

Een berucht buitenlands

zelf erkennen dat tot op zekere hoogte. Vorig jaar september openden statisticus en rechtspsycholoog Henk Elffers en Peter van Koppen in *NJB* en *Advocatenblad* het debat over kansberekeningen in DNA-onderzoek.

Als er één advocaat is die zijn buik vol heeft van het gebruik van statistisch bewijs, is het wel Stijn Franken, raadsman van Lucia de B. Hij kan zich nog voorstellen dat een statistische berekening de basis vormt voor een verdenking. ‘Maar als bewijsmateriaal sta ik er buitengewoon huiverig tegenover.’ Franken zegt in